

„Būdama direktore, aš esu ir psichologė, ir detektyvė, ir policininkė“

Pagal oficialų Užsienio reikalų ministerijos registrą, šiuo metu pasaulyje veikia 294 lituanistinio švietimo įstaigos. Didžiąją dalį šio skaičiaus sudaro lituanistinės mokyklos. Tačiau kokios skirtingos tos lituanistinės mokyklos, kokias skirtingas istorijas jos slepia! Vienose dirba tik vienas žmogus, kuris pats yra ir mokyklos įkūrėjas, ir vadovas, ir mokytojas, o kitose - dirba dešimt ar net keliasdešimt mokytojų. Vienose mokyklose per visą gyvavimo laiką mokėsi keliasdešimt mokinių, kitose - šimtų šimtai, bet kiekviena labai svarbi ir ne mažiau reikšminga tos vietos lietuvių bendruomenei.

Kristina JAKAITĖ-BULBUKIENĖ, Vilniaus universitetas

Šįkart kalbuosi su pačios didžiausios pasaulyje lituanistinės mokyklos direktore Goda Misiūniene. Ji vadovauja Maironio lituanistinei mokyklai Lemonte, JAV. Tad kviečiu skaityti mūsų nuotaikingą pokalbį apie netikėtus gyvenimo sprendimus, posūkius ir lietuvių kalbos kaip paveldėtosios išlaikymą.

- Norėčiau pradėti nuo statistikos, o paskui užduoti man įdomiausią klausimą: prašom pasakyti skaičius, nes jie tikrai išpūdingi: kiek vaikų mokosi, kiek klasių turite, kiek mokyklai metų?

- Maironio lituanistinė mokykla buvo įkurta 1959-aisiais, ją įkūrė mama Ona Abromaitienė, kad išsaugotų lietuvių kalbą ir kultūrą. Ji mokyklėlę atidarė savo namo rūsyje, pradžioje ten buvo apie 10 mokinukų, bet mokykla augo, o dabar, per 65 mokyklos gyvavimo metus, mes užaugome iki 565 mokinių. Būtent šiais metais buvo tiek mokinių. Šiais metais buvo ir didžiausia mūsų abiturientų laida – 47 abiturientai baigė mokyklą. Vaikai mokosi 12 metų, nuo 4 metų iki 16 metų. Tiesa, prieš koronavirusą turėjome 730 vaikų, karantinas mus aplaužė, bet viskas gerai, truputį kvėpuoti lengviau pasidarė. Sunku buvo dirbti, traškėjome per visas siūles, jei būtų buvę galima pratampyti sienas, tai jau būtume padarę.

1959 m. spalio. Pirmieji 10 mokinių. Maironio lituanistinės mokyklos archyvas

- O tas man asmeniškai įdomiausias klausimas- kaip jūs išlaikote paauglius mokykloje?

- Paaugliai? Yra keletas dalykų, dėl ko jie išsilaiko. Vienas jų – tėvų kantrybė [juokiasi], kiek jie yra nusiteikę vaikus vežioti ir priversti ryte atsikelti. Antras dalykas – draugai mokykloje. Trečias dalykas – gal yra tokia paskata, kad, baigus mokyklą, yra suteikiami 2 kalbos kreditai ir dabar dar yra dvikalbystės pažymėjimas, kurį gauna savo gimnazijose (amerikietiškoje mokyklų sistemoje

high school). Tai turbūt tie keli dalykai, kas juos traukia, bet pagrindinis – tėvų užsispyrimas. „Nusibodo, nenoriu, tos pamokos...” – žinau, kiek jie įdeda savo laiko, kad padėtų vaikui mokytis.

- O kada prasideda tas zyzimas, kad jau nebenoriu į lietuvišką mokyklą?

– Jei iš savo patirties kalbėčiau, nes visi trys mano pačios vaikai baigę, tai turbūt sunkiausios yra 6–8 klasės. Tai tas 11–13 metų amžius, kai sako: „Nenoriu, nereikia.“ Mano vyriausia dukra kai baigė, tai jau kitiems vaikams sakiau: „Eisi ir viskas, Rūta baigė – ir tu baigsi.“ O mažylei Laurai net nekilo toks klausimas [*juokiasi*], žinojo, kokį gaus atsakymą, viskas, ramybė. Paaugliai zyzia tuo metu, bet jei išlaikai savo tėviškąją kantrybę ir jiems vis tiek nenusileidi – tiesiog nenusileidi, jei tai būtina ir svarbu kaip tėvams ir mes vis tiek norime jiems perduoti savo lietuviškąją tapatybę, tai 9–10 klasėje įvyksta lūžis, viskas pasikeičia. Gal pajunta, kad jau netoli pabaiga, o gal ir patys stipresni toje lietuvių kalboje jaučiasi. O kai pabaigia, tai akys švyti, džiaugsmo pilni – laimingi ir tėvai, ir vaikai. Prieina ir sako: „Oi, o ką dabar veiksime savaitgaliais?“ [*Juokiasi.*] Ir klausia: „Gal galime ateiti dirbti padėjėjais?“

Goda Misiūnienė. Sandros Schedrinos nuotrauka

- Ir ateina?

- Ateina. Labai smagu.

- Lietuvių kalba nėra tarptautinė pasaulio kalba, kurią būtų savaime naudinga mokėti. Kokie yra jūsų, mokytojų, mokyklos administracijos, motyvai, kokią idėją jūs skiepijate, kad reikia vis dėlto tos nenaudingos kalbos?

- Būna, vaikai iškelia klausimą: „Kam man to reikia?“ Bet vėlgi, kalba pečių nespaudžia, tai papildoma kalba. Kai jie pajunta, kad moka kitą kalbą, jie įgyja papildomų galių. Jie savo mokyklose su draugais, jei dar yra lietuvių, labai mėgsta pasikalbėti, kad niekas nesuprastų, apie ką jie kalbasi, jie tuo naudojasi. Visada sakau, kad niekada gyvenime nežinai, kur tu atsidursi ir kaip tau prireiks būtent tos lietuvių kalbos. Tikrai daug situacijų, kad ir Amerikoje, kai sutinki lietuvių, nekalbančių lietuviškai. Prisimenu tokią atvejį iš „Dainavos“ stovyklos, kur mes, mokytojai, renkamės kas antrus metus – dabar pertrauka dėl Dainų šventės – ir ten visada organizuojamos suaugusiųjų klasės vyresnio amžiaus lietuvių kilmės žmonėms. Vieną kartą, sėdint prie laužo, žmogus – nepamenu jau vardo, vyresnio amžiaus, jam buvo jau virš 70 metų, pradėjo verkti ir sako: „Kodėl tėvai manęs nemokė lietuvių kalbos, kai dar buvau jaunas? Dabar turiu vargti.“ Giminė yra Lietuvoje, jis atvyksta ir nesusišneka su jais lietuviškai, nes nemoka. Bet jis stengiasi. Buvo tokia jautri akimirka.

- Esu patyrusi tokią akimirką su vienu mūsų, VU Lituanistinių studijų katedros, studentu iš Australijos. Vidutinio amžiaus vyras, lietuvių kilmės, visi 4 seneliai lietuviai, mama nekalbėjo su juo lietuviškai, bet jis prisimena, kaip mama kalbėdavosi su močiute, ir jis mokėjo kelias frazes, tokias juokingas: „aš turiu vištaičių“, „po kiemą laksto kengūros“. Jis nešiojasi per gyvenimą tokią išįžeidimą: „Kodėl man mama nesuteikė galimybės? Aš pats galėjau pasirinkti, ar aš kalbėsiu, ar aš nekalbėsiu, ar aš būsiu lietuvis, ar nebūsiu, bet ji man nesuteikė galimybės.“

- Taip, aš visą laiką tėvams sakau: „Neatimkite iš vaikų galimybės mokėti lietuvių kalbą.“ Bet dar reikia pasakyti, kad Maironio mokykla ir visos lituanistinės mokyklos nėra tik lietuvių kalbos mokymosi bazė, yra viskas kartu: ir bendravimas, ir mokymasis, ir tiesiog išprusimas. Namuose jūs tikrai nekalbate apie karalių Mindaugą, tikrai to nėra, daug paprastesnės tos kalbos, tokios

kasdienės, tokios virtuvinės. Mes labai mėgstame tą žodį – virtuvinė kalba [juokiasi]. Aš manau, vaikai tikrai gauna daugiau naudos. Juk į mokyklą atvažiuoja žmonių: ir išymų, ir Seimo narių, ir muzikantų, ir aktorių, ir jie tikrai gauna daug daugiau, mes mokinius vežame į muziejų, pavyzdžiui, į Balzeko lietuvių kultūros muziejų, Užgavėnių kaukes ten darome, tada parodą apžiūrime. Dabar turime mokytoją Gintautą Steponavičių, kuris nuveža mokinius į laikraščio „Draugas“ redakciją, tai 100 metų senumo redakcija. Kada tėvai sugalvos vaiką ten nusivežti? Į „Draugo“ redakciją ar į Balzeko muziejų, ar į archyvus? Mes dabar turime tokią viziją, kad reikia ir į tautines kapines nuvežti vaikus. Kiek yra tokių ekskursijų? Iš tikrųjų mes galvojame, kaip juos pritraukti ir kad jie norėtų čia ateiti. Jie gauna daug daugiau, ne tik lietuvių kalbos.

Istorijos pamoka Balzeko lietuvių kultūros muziejuje. Maironio lituanistinės mokyklos archyvas

- Be abejo. Du klausimus į vieną sudėsiu: kiek pas jus ateina

skirtingų emigracijos bangų vaikų - pokarinės bangos anūkų ir proanūkių ir po nepriklausomybės, tos dabartinės bangos, vaikų? Ar jų poreikiai skirtingi? Ir kaip jūs sprendžiate tų skirtingų poreikių klausimą?

- Turiu pasakyti, kad jų poreikiai nėra skirtingi. Nėra taip, kad vėlesnėms kartoms reiktų tik lietuviškų patiekalų ir šokių. Šiais metais baigė ketvirtos kartos abiturientė ir mama su tokiu pasididžiavimu džiaugėsi, kad ketvirtos. Mes kartu su ja labai džiaugiamės ir didžiuojamės ir ji tikrai labai gerai šneka lietuviškai, ir nereikėjo tik cepelinų ar kugelio. Ketvirtos, trečios kartos vaikų yra mažiau, žinoma, kai kuriems labai sunku, bet reikia jiems to paties.

- O kiek tolesnių kartų vaikų?

- Procentiškai? Tokios statistikos nevedėme. Bet iš akies pasakyčiau taip: ketvirtos kartos yra keli, bet trečios kartos yra daugiau, turbūt kiekvienoje klasėje po 2-3 vaikus, nes ir mažiukų, mažiausiųjų klasėje, tai jau proanūkius pradeda vesti. Aš žaviuosi pokario banga, kaip jie kalba lietuviškai, jie, mažuliukai, ateina nuo 4 metų ir jie kalba lietuviškai, juos atveda į mokyklą kalbančius lietuviškai. Trečiabangių, po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, bangos vaikų yra daugiausiai. Dabar nauja banga prasidėjo - tie vaikai, kurie jau atvažiavo po nepriklausomybės, būdami paaugliai, 10 ar 12 metų, sukūrę šeimas, pradeda vesti vaikus. Atrodo, čia yra tik pirma ar antra karta, bet dažnai jie būna silpni. Vis dėlto tarpukario lietuviai sugebėjo taip stipriai įskiepyti ir išsaugoti kalbą, pagarba jiems.

- Skiriasi dabartinė banga?

- Skiriasi. Labai svarbus dalykas: anksčiau mokytojas buvo gerbiamas ir, jei tėvai atvedė vaiką į mokyklą, vadinasi, mokytoju yra pasitikima. O dabar jaučiu, kad mamos nepasitiki, ką mokytojai mokys. Aš matau, kaip dabar keičiasi. Dabar tėvai patys nori nuspręsti, kas reikalinga vaikui mokytis, kas ne. Ir tai daroma iki smulkmenų, iki namų darbų.

- Iš mokslinių tyrimų matyti, kad Amerikoje yra labai didelė banga norinčių mokytis paveldėtosios kalbos, visų kalbų, nebūtinai lietuvių. Gali būti kažkelinta ar net kažkeliolikta karta, kai žmogus tiesiog žino, kad jo kilmė tokia, o nė vieno žodžio

nemoka. Ar jūs jaučiate tą savo mokykloje, kad Amerikoje didėja noras rasti savo tapatybę, išmokti kalbą?

- Taip, jaučiame. Dabar jau mažiau istorijų, kai amerikietiškos mokyklos administracija ar gydytojai liepia tėvams su vaiku namuose angliskai kalbėtis. Jaučiame, kad mokyklos skatina dvikalbystę. Baigę gimnaziją, mokiniai savo atestate gauna dvikalbystės žymenį. Tai padeda stojant į universitetus. Universitetai „kitokius“ studentus labai vertina. Labai džiaugiuosi, kad mūsų mokyklai pavyko įrodyti Ilinojaus Švietimo Tarybai, kad lietuvių kalba turi būti sąrašė su kitomis pasaulio kalbomis, kaip lenkų, ispanų, rusų, hindi, kinų ir t. t.

- Į kurią klasę vaikas gali pas jus ateiti? Ar jis gali ateiti, pavyzdžiui, į šeštą?

- Žinote, kas įdomiausia? Kai vaikai jau 12 ar 13 metų amžiaus, jie paprašo tėvų, kad juos atvestų į lituanistinę mokyklą. Ne tėvai sugalvoja, kad „jau mano vaikui laikas eiti“, bet patys vaikai. Yra tokių atvejų, kai vaikai, pabuvę „Dainavos“ stovykloje, pasijunta beraščiais ir tada tėvams sako: „Ten vaikai vienas kitam laiškus rašo, o aš nei skaityti, nei rašyti nemoku.“ Stovykloje yra labai graži idėja: ant sienos sukabinti popieriniai maišeliai, kuriuos vaikai patys nuspalvina, ir po to vieni kitiems laiškėlius rašo. Toks labai gražus žaidimas. Po tokių stovyklų tėvai atveda savo atžalas, pavyzdžiui, į šeštą klasę. Bet pas mus nėra, kad gali eiti tiesiai į šeštą klasę, mes padarome testą ir matome, kad su daugiskaita ir vienaskaita dar susigauja, bet giminių skirtumuose visiškai nesigauja. Negali dėti į šeštą klasę, prapuls. Tokiam vaikui siūlau antrą klasę, aukščiausią, ką galiu, nes joje mokslo metų pradžioje kartojama abėcėlė ir jau tikrai jie negali nei dvibalsių, nei minkštumo ženklų pradmenų prašokti. Tai pradeda nuo antros klasės, o po to mes jau matome, kaip sekasi priimti kalbą ir pasivyti savo bendraamžius.

Goda Misiūnienė su dukra Rūta. Nuo Gedimino bokšto. Asmeninis archyvas

- Ar yra taip, kad klasė yra labiau pagal lygį, o ne pagal amžių?

- Tokių vaikų, kurie mokosi ne pagal amžių, yra vienas kitas, bet visos klasės skirstomos pagal amžių. Kaip minėjau, tik tie vyresni mokiniai mokosi su jaunesniais, kurie neturi lietuvių kalbos skaitymo ar rašymo pagrindų. Žinoma, vyresniems vaikams nepatinka mokytis su jaunesniais, nes draugų gal sunkiau susirasti, bet tai yra tokia paskata padirbėti daug daugiau namuose. Kitais metais patikriname ir pagal pažangos lygį nusprendžiame, ar gali peršokti kurią nors klasę ar ne. Daugelis labai stengiasi ir paveja.

- Ką darote su tais vaikais, kurie labai mažai moka arba visai nemoka kalbos?

- Iki antros klasės silpnai kalbantys ar visiškai nekalbantys lietuviškai mokosi kartu su visais vaikais pagal savo amžių. Manome, kad yra svarbu, kad jie klausytų, girdėtų, bendrautų tik lietuviškai. Vėliau tokie mokinukai arba prasimuša, arba nebepaveža. Prasimušusieji lanko toliau, nebepavežantys nustoja.

Seniau turėjome – ir dabar reikėtų grįžti prie to – lietuvių kalbos klasę nekalbantiems lietuviškai, bet nerandame mokytojos šiai klasei, be to, trūksta patalpų. Tai yra problema.

- O kaip sekasi rasti mokytojų?

- Per pažįstamus [šypsosi], asmeninius ryšius. Kokiame suėjime ar pas draugus sutinki žmonių, kurie tau padeda surasti naujų mokytojų. Kas nors ką nors girdėjo, kad štai draugė yra, gal norėtų, padirbėtų. Dažniausiai tik asmeniniais keliais. Labai retai per skelbimą kas nors kreipiasi, yra buvę atvejų, kai, tėvams pasiuntus skelbimą, atsiliepė dvi mamos, kurios prisijungė prie mokytojų kolektyvo. Taip, asmeniškai kalbini žmogų.

- Kokio dydžio jūsų kolektyvas?

- Su visais mokytojų padėjėjais, šokių, dainų, dvasinio auklėjimo mokytojais, man atrodo, 96. Mūsų mokykla didelė. Kaip normalaus dydžio Lietuvos mokykla.

2019 m. Maironio lituanistinės mokyklos atidarymo šventė. Šeštadienio pamaina. Romo Jelinsko nuotrauka

- O kada atsirado dvi pamainos: penktadienio ir šeštadienio? Man

atrodo, tuo esate unikalūs.

- Dvi pamainos atsirado su mano atėjimu į direktorės, kuria tapau per savo naivumą, pareigas. Prieš tai aktyviai dalyvavau tėvų komiteto veikloje, mes matėme, kokio dydžio yra laukiančiųjų sąrašas – koks 100 vaikų. Niekaip negalėjome sutalpinti tiek norinčių į šeštadieninę pamainą. Dar tada tėvų komitete buvome pradėję kalbėti, kad reikia papildomai kurią nors dieną daryti pamokas. Sugalvojau, kad reikia apklausti tėvus. Anketas tėvams išsiunčiau, klausėme: penktadienio vakaras, šeštadienio popietė po pirmos pamainos ar sekmadienio rytas? Labai mažai tėvų dalyvavo, tai tiesiog iš tų kelių atsakymų ir savo pačios intuicijos nusprendžiau, kad reikia papildomą pamainą atidaryti penktadienį. Tai nuo 2012-ųjų rugsėjo, kai pradėjau vadovauti, ir atsirado penktadieninė pamaina.

- Dabar jau turite 12 metų penktadienio pamainos patirtį?

- Taip, 12 metų, kai vadovauju. Tikrai labai bijojau, kaip čia bus, tėvai sakė, na, pabandyk pirmus metus, žiūrėsim, kaip seksis, o tada gal pervesime vaikus į penktadieninę. Pirmaisiais metais buvo tik 75 vaikai, tai teko klases sujungti, kad po 2-3 vaikus klasėje nesėdėtų, jungėme trečią klasę su ketvirta, penktą – su šešta. Aišku, mokytojams buvo didžiausias iššūkis, nes turėjo dirbti su dviem programomis vienoje klasėje, jos mane ten ir keikė [*juokiasi*], visaip skundėsi, bet raminau, kad kažkaip bandykime. Kitais metais jau 120 vaikų į penktadieninę užsirašė, toliau dar daugiau ir dabar jau 200 vaikų šioje pamainoje.

Penktadienio pamainos abiturientai piešia savo herbus. Maironio lituanistinės mokyklos archyvas

- Penktadieniais ir šeštadieniais yra skirtingi vaikai, bet programa ta pati?

- Taip, programa ta pati, ir net mokytojų yra, kurie dirba ir penktadienį, ir šeštadienį.

- Jei aš remčiausi savo asmenine patirtimi, tai mano vaikai penktadienį būna negyvi.

- Tam, kad išlaikytume vaikus „gyvus“, penktadienį dirbame pusvalandžiu trumpiau, be to, ten truputį mažesnės grupės, tai ir mokytojams yra lengviau. Pamokos penktadieniais vyksta nuo 16:30 iki 20:30 val. Tėvai veda ir keturmečius, mokytojos sako, kad 20 valandą jie jau ieško pagalvės ar kokį žaislą pasikiša po galva, bet vyresni broliai, sesės mokosi, reikia palaukti. Jie tokie pusmiegiai būna, bet mokytojai išradingi, užima, kad neužmigtų. Sunku, aišku. Gal pasaką prieš miegą paskaito. [Juokiasi.] Kalbant apie vyresnius vaikus, tai šiais metais penktadienio pamainoje, abiturientų klasėje (10 klasė), buvo 12 vaikų: 11 mergaičių ir 1 berniukas. Jie buvo nerealūs, fantastiški! Mokytoja Loreta Timukienė sako: „Goda, tokios klasės dar nesame turėję. Diskusijose aktyviai

patys dalyvauja ir patys jas siūlo.“ Visi mokytojai tai sakė – pasirodo, galima tą penktadienį irgi išverti. [Juokiasi.]

- Tada atsilaisvina šeštadienis būreliams, kaip suprantu, Amerikoje šeštadienio rytas skirtas futbolui?

- Taip, daug vaikų sportuoja: krepšinis, futbolas, yra daug ir šokėjų, gimnastų, dainininkų, muzikantų. Pagal užsiėmimus penktadienį renkasi. Kiti tėvai sako, kad baigiasi pamokos ir jie gali važiuoti į kelionę, jie turi savaitgalį laisvą. O kiti lanko penktadienį, o šeštadienį dar grįžta į skautus. Net du kartus ateina.

2015 m. Vasario 16-oji. Ketvirtos klasės mokiniai ieško gintarėlių. Maironio lituanistinės mokyklos archyvas

- Kiek mokykloje liko pokarinės bangos sukurtos tradicijos, mokymo metodų? Gal turite būtent jų sukurtų švenčių scenarijų ir kiek mokykla evoliucionavo ir tapo kitokia?

- O mes dar vieną mokytoją turime iš pokario kartos. Jo mokytojavimo stažas,

nežinau, 30 plus metų, dabar mūsų mokytojui Juozui Polikaičiui yra kokie 85, kiek ten, Juozai, atleisk, nežinau tiksliai. Juozas – vienas mokytojų, kuriuos mokiniai labiausiai gerbia, kai kurie sako, kad bijo, bet, manau, ta baimė yra iš pagarbos. Jis yra parašęs visuomeninio mokslo vadovėlį apie išeivijos istoriją ir pats šį dalyką dėsto. Mano pačios vaikai sakė: „Mama, mes tokie laimingi, kad teko dar su tokiu mokytoju dirbti.“ Taip pat mano pavaduotoja Asta Čuplinskienė ir dar keletas mokytojų (Ramona Žemaitienė, Ramunė Kelečienė, Jonas Variakojis), kurie dirba, pokario vaikų vaikai. O kas pasikeitė? Gal dabar šventėms daugiau skiriama dėmesio, kad jos būtų gražios vizualiai, dekoruotos. Mokytojai nori, kad jei kalėdinė eglutė, tai būtinai turi būti papuošta salė, o jei vaidiname „Pirštinę“, tai turi būti dekoracija pirštinė. Anksčiau turbūt būdavo viskas daug paprasčiau. O dabar dar, aišku, yra iniciatyva iš mokytojų pusės, yra Mamyčių šventė, irgi jau turi būti dekoruota salė, gėlytės, paukščiukai. Truputį daugiau laisvės suteikiame ir dainavimo mokytojams. Bet su savo pavaduotoja Asta Čuplinskiene pasikalbame, kad abi norime labiau grįžti prie folkloro, daugiau duoti vaikams tų dainų dainelių padainuoti. Bet mes nieko iš esmės nepakeitėme. Kartais trečios ketvirtos kartos vaikai skundžiasi, kad labai sunku mokytis lietuvių kalbos, bet, sakau, atleiskite, negaliu tiek nuleisti kartelės, jūs vykitės tiek, kiek galite. Tikrai nėra, kad B2 lygį reikia pasiekti visiems, ne, mes norime, kad jie truputį daugiau žinotų, bet nespaudžiame. Jei vaikas iš mokyklos išeis mokėdamas tik A2 lygiu, džiaugsimės.

- Iš to, ką jūs pasakojate, tam reikia daug laiko, organizuotumo, bet iš tiesų smulkmenos, o pati mokyklos vėžė vis tiek liko pokario bangos sukurta?

- Taip, vėžė ta pati, aišku, atsinaujiname programas. Dabar dirbame pagal Lietuvoje sukurta integruotą programą. Tačiau yra keletas gramatikos vadovėlių, kurie išleisti kokiais 1960-aisiais, ir dar dabar jie yra kai kuriose klasėse, mokytojos pašonėje, nes jie yra geri, mokytojos prireikus atsiverčia. Skaitome ir vietas lietuvių rašytojų knygas. Tokie paprasti tekstai ir dar su detektyvo elementais, vaikams visai lengva skaityti.

- O čia jūsų vienintelis darbas?

- Ne.

- Tada irgi kelis klausimus kartu užduosiu: kaip atėjote į mokyklą, kaip tapote direktore ir kaip spėjate su kitu, šalia esančiu, darbu?

- [*Giliai atidūsta.*] Buvau mama namuose, auginanti tris vaikus, ir padėjau vyrui su jo verslu. Bet tas buvimas su vaikais ir darbas namuose... Man reikėjo kažko daugiau. Įsiliejau į lietuvių bendruomenės gyvenimą, nuėjau į tėvų komitetą ir vis daugiau laiko atiduodavau mokyklos reikalams. Kas labiausiai kenčia, tai, aišku, šeima. Tikrai buvau naivi, kai sutikau būti direktore [*juokiasi*] ir galvojau, na, gerai, tik pirmi metai bus sunkūs, paskui žinosiu, kaip viskas veikia, o antri metai bus visai paprasti. Deja, kiekvienai metai – skirtingi iššūkiai. Niekada negali pasiruošti ir naudoti praėjusių metų plano. Iš manęs juokiasi: dienotvarkės sudarymas, aš vienintelė, kuri ją darau, sakau, gal kas nors norit pasiimti iš manęs šitą darbą, sako, taigi tą pačią naudok. Neišeina. Niekada negali tos pačios dienotvarkės panaudoti kitą savaitę: nauji įvykiai, nauji svečiai, šventės, išvykos.... O mano kitas darbas? Draugė pasikvietė pas save dirbti, jai reikėjo pagalbos, mat trynukus pasigimdė, o man reikėjo išeiti iš namų ir pakeisti veiklą, nes darbe aš atsipalaiduju: nei apie namus, nei apie mokyklą negalvoju, darbe kitaip mano smegenys pradeda veikti. Bet kenčia šeima, būna, važiuoju atostogų, tai vežuosi kompiuterį, jie sėdi prie jūros, o aš, pavyzdžiui, metraščio medžiagą dėlioju, nes spaudžia laikas.

Mokytoja Violeta Fabianovich pasakoja mokiniams apie audimą. Maironio lituanistinės mokyklos archyvas

- O jūsų mokykla kokių principu veikia, ar yra atlyginimas mokytojams?

- Taip, yra atlyginimas mokytojams ir dabar antrus metus gauname Lietuvos paramą, esame labai dėkingi. Iki šiol mus išlaikė tėvų mokslapinigiai, Lietuvių fondas remia, Kazickų fondas remdavo, bet dabar, kai Lietuva taip šauniai remia, tai mes galime net atsipūsti ir net mokytojams priedus sumokėti. Nuomai, atlyginimams, inventoriui – tikrai palengvėjimas.

- Kiek jūsų mokytojų yra su pedagoginiu išsilavinimu?

- Pusė, sakyčiau. Daugiausia yra pradinių, priešmokyklinio ugdymo mokytojų, sunkiau rasti mokytojų vyresnėms klasėms, nes norisi specialisto. Pas mus nuo 7 klasės dalykai jau yra skirstomi: yra lietuvių kalba, literatūra, istorija, geografija, visuomenės mokslas, kultūros pažinimas ir kiekvieną dalyką moko atskiras mokytojas. Labai džiaugiuosi, kad turime lituanistą 9 ir 10 klasėms. Penktadienį

dirba Loreta Timukienė, šeštadienį Kornelija Neimantas, norisi, kad vyresnėse klasėse dirbtų specialistas. Geografų, istorikų ieškau.

- Gal po mūsų interviu atsiras pas jus istorikas. [Juokiasi.] O kaip su kvalifikacija, aišku, žmonės įgyja ją dirbdami, išmoksta, bet kokie būdai kvalifikaciją truputį pasikelti?

- Kiekvienais metais rengiamos mokytojų konferencijos „Amerikos lituanistinių mokyklų konferencija“, kviečiami specialistai. Vieną konferenciją kiekvienų metų žiemą rengia Los Andželo mokykla, kartais Bostono mokykla, kartais Vašingtono, ir mūsų Maironio mokykla beveik kiekvienais metais. Aš stengiuosi siųsti mokytojus ir į kitas mokyklas pasisemti patirties ir dar kad susipažintų, kad pamatytų, kuo jie gyvena. Mes gyvename labai gerai, tai noriu, kad pamatytų, kaip kitos mokyklos vežiojasi savo priemones bagažinėje ir kiekvieną kartą atvažiavę ryte į mokyklą išsikrauna, čia pat vietoje sukuria mokyklą, o po pamokų susikrauna. Aišku, ir kitur dalyvaujame. Pavyzdžiui, dabar kalbamės todėl, kad aš esu čia, Vilniaus universitete, aš ir dar dvi Maironio mokyklos mokytojos dalyvaujame lituanistinio švietimo kursuose.

- O kokias jūs turite patalpas?

- Mes įsikūrę Pasaulio lietuvių centre. Didžiulis pastatas ir, kai aš pasakau, kad trūksta patalpų, tai niekas negali patikėti, kad jų trūksta! Įsivaizduokite, kad ten yra įsikūrusios 40 organizacijų, kiekviena jų turi savo kampelį. Šeštadienį mes turime, man atrodo, 29 klases. Rūsysis, vienas sparnas, kitas, paskui dar yra klasės be langų, tai, sakom, teks statyti priestatą, ar dar palauksime? Labai įdomu, kaip pasisuks, nes dabar, po koronos, mokinių skaičius yra stabilus, 550-560.

- Mokyklos gyvavimo istorijoje turbūt buvo mokinių skaičiaus nuosmukis, kokiais 1970-1980 metais?

- Buvo. Tikrai ne visada buvo tie 500 mokinių. Prieš 2000-uosius, aš pati į Ameriką išvažiavau 1997-aisiais su šeima, tai tada jau prasidėjo kilimas, o iki tol būdavo apie 100-120 mokinių. Kai žiūri į istoriją, tai buvo, aišku, ten ir 20, paskui 30, 50, 80, jie taip pamažu ir augo.

2018 m. Vasario 16-oji. Maironio lituanistinės mokyklos archyvas

- Iš mokslinės literatūros žinoma, kad kalba ateina per mamą. Ar matote lietuvių tėčių, sukūrusių mišrias šeimas, kurie atveda vaikus? Dar kitas dėsnis yra, kad kalbą geriau išmoksta tie, kurių abu tėvai kalba ta pačia kalba arba abu tėvai kalba ne valstybės kalba. Žodžiu, lietuvis ir kroatų šeimoje vaikas geriau išmoks lietuvių kalbą, negu tokioje šeimoje, kur lietuvė ir amerikietis.

- Taip. Neskaiciavau jų, bet tikrai yra keletas, kai mama yra kitos tautybės. Net buvo tokia situacija, viena mama visą laiką sukirodavosi mokykloje tuo metu, kai atveda savo mergaites į mokyklą ir aš prie jos prieinu ir lietuviškai jai kažką sakau, o ji man atsako: „I don't speak Lithuanian“ [Aš nekalbu lietuviškai]. Pasirodo, bulgarė, bet ji kiekvieną savaitgalį atveždavo. Ne tėtis, o mama. Yra tokių šeimų, kur tėtis – lietuvis, mama – lenkė, vaikai lanko abi mokyklas. Penktadienį – lietuvių, šeštadienį eina į lenkų.

- Jūsų mokykla nuo kitų lituanistinių mokyklų labai skiriasi savo dydžiu.

- Taip, bet kai pagalvoji, kiek lietuvių gyvena Čikagos apylinkėse. Aplink Čikagą mes turime keturias mokyklas: Rasos, Gedimino, Čikagos lituanistinę mokyklą ir Maironio. Yra iš ko rinktis, kur patogiau važiuoti ar labiau patinka mokytis. Aš tėvams sakau: „Tik lankykite, nesvarbu kur, tik vežkite!“ Mūsų mokykla didžiausia

išeivijoje, mes didesni net ir už Vasario 16-osios mokyklą Vokietijoje. Aišku, Vasario 16-osios mokyklos kitas principas, ne savaitgalinė, jie visą savaitę ten būna, daug dalykų mokosi vokiškai, tačiau kiekvieną dieną mokosi ir lietuvių kalbos.

- Iš kur toliausiai pas jus atveža vaikus?

- Veža ir iš kitų valstijų, ir iš Viskonsino, iš ten tai jau ir pusantros ar net dvi valandas reikia važiuoti. Viršuje Ilinojaus yra Viskonsino valstija, į pietus – Indiana, į rytus – Mičiganas, ir iš ten atveža. Kiekvieną savaitgalį.

- O kaip sekasi palaikyti gerą lankomumą?

- Norime, kad vaikai lankytų. Tačiau, jei vaikas labai sportuoja ir tikrai siekia aukštumų, jį palaikome. Nėra taip, kad jei praleido savaitgalį ar du, tai mes jį išmesime iš mokyklos. Tiesiog prašome, kad atliktų namų darbus, projektus, su mokytoja bendrautų, visą laiką atsiskaitytų, neuždelstų, nereikia paskutinių penkių praleistų savaitių užduočių paskutinę dieną atnešti ar paskutinę semestro dieną.

2015 m. rugsėjo 1-oji. Šeštadienio pamaina. Maironio lituanistinės mokyklos

- O kiek yra namų darbų? Kaip sekasi vaikams įveikti juos, turint omeny, kad jie eina į amerikietišką mokyklą?

- Labai sunku sureguliuoti, vieni mokytojai duoda sveiko proto ribose, kiti nori daugiau, tai bandai su jais kalbėtis, kad neduotų tiek. Visą laiką galvoji, norėtusi, kad kiekvieną dieną prisėstų mokiniai nors po 15 minučių prie tų namų darbų ir ką nors padarytų. Betgi namų darbai yra daromi dieną prieš pamokas, čia ne paslaptis. O kartais mašinoje pakeliui į mokyklą. Aš ir pati su vaikais taip mokiausi eilėraščius veždama juos į mokyklą. Bet yra tokių šeimų, kurios mėgsta po mokyklos, sekmadienį, padaryti namų darbus.

- Sakote „šeima“, nes visa šeima daro namų darbus?

- Taip, vaikai su mama sėdi ir daro. Nors kiti vaikai, pavyzdžiui, mano mažylė, manęs neprisileisdavo, aš prašydavau: „Parodyk, ką tu padarei.“ „Nerodysiu, padariau!“ Ir viskas. Ir mokytoja sakydavo žinanti, kad Laura pati namų darbus daro.

- Jau buvote direktorė, kai ji buvo mokinė?

- Buvau ir ji man nerodydavo, ką daro. Svarbu, kad mokytojai parodydavo. Aišku, atsitinka taip, kad vaikui, kuris ruošėsi su mama, parašo geresnį pažymį, o manajai net ir žemesnį, na, bet ką, aš niekada to neėmiau į galvą.

- Nustebau, kad vertinate pažymiais.

- Taip, yra rašomi pažymiai. Pirmoje klasėje dar ne, bet nuo antros klasės jau vertiname. Pradinėje mokykloje iki 6 klasės yra penkiabalė sistema, o vėliau vertiname pagal amerikietišką sistemą: A, B, C, D.

- Jūs pati iš vienakalbės šeimos?

- Taip.

- Kai iš žmogus iš vienakalbės šeimos ir vienakalbės aplinkos, neskaitant užsienio kalbų, kartais jam sunku suprasti gyvenimą tarp kelių kalbų. Kaip jums sekėsi suprasti, kad yra šeimų, kuriose dvi kalbos, o kartais net ir trys? Ir kad ta lietuvių kalba

nebūtinai turi būti sklandi ir be akcento? Aš klausiu apie tą jūsų žmogišką perėjimą, nes turbūt iš pradžių buvo mintis, kad kalba prastai lietuviškai, o paskui atsiranda supratimas, ačiū dievui, kad taip kalba. Vienakalbės aplinkos žmonės labai griežtai vertina kalbos mokėjimo lygį.

- Dabar pagalvojau, kai tik atvažiavome į Ameriką, kelerius metus buvo toks mano nusistatymas, kad vaikai turi kalbėti be akcento. Tai buvo mano absoliutus neišmanymas. Aišku, tai natūrali mintis žmogui iš vienakalbės aplinkos. Vasarą siųsdavome vyresnę dukrą Rūtą į Lietuvą pas senelius, o Lietuvoje labai greitai žmonės pastebi, kad su akcentu kalbi. Ir mano dukra klausdavo: „Mama, kaip man padaryti, kad neatpažintų, kad aš negyvenu Lietuvoje?“. Niekada to akcento nepabrėždavome ir dabar mūsų šeimoje to nėra, nors vaikai kartais juokiasi, kai mes su vyru negalime kokio žodžio angliškai be akcento ištarti. Mes niekada nekalbėsime be akcento angliškai ir tada tu supranti, kad vaikai niekada nekalbės be akcento lietuviškai. Taip, džiaugiesi, kad kalba, kiek supranta ta paveldėta kalba. Mokykloje norisi, kad vaikai truputį geriau kalbėtų, bet tikrai nespaudžiame, toli gražu ne, svarbiau, kad lankytų. Man svarbiausia, kad jie jaustų, kad yra lietuviai. Kad didžiutusi: „Aš esu lietuvis.“

Goda Misiūnienė su šeima. Išlydime sūnų Tomą po Dainų šventės namo. Asmeninis archyvas

- Bet turbūt yra ir tų patirčių, tų pokarinių emigrantų vaikų patirčių, kur per daug spaudimo buvo?

- Turbūt, aš tiesiog neturėjau tokios patirties, tai negaliu komentuoti. Su sūnumi turbūt buvo sunkiausia, bet kai jis pabaigė lituanistinę mokyklą, po kelerių metų, jis yra mane apsikabinęs ir pasakęs: „Ačiū tau, mama, kad man spyrei į šikną ir aš pabaigiau Maironio mokyklą.“ Ateina laikas, kai jie supranta, ką jie turi, ką jie gavo. O tėvai nesupranta, kad anglų kalba vaikui taps gimtoji, gal jis penkerių dar

nekalba angliškai, bet tuoj bus perversmas, per pusmetį, ir ta lietuvių kalba taps paveldėtoji. Vaikai kaip kempinytės, kas patogiau, tą jie ir susigeria.

- Ar matote tą apsivertimą? Ar jis matyti plika akimi?

- O taip! Su mano vaikais tikrai taip buvo. Mažoji Laura labai gerai kalbėjo lietuviškai, kalbėjo geriausiai iš visų vaikų, kai buvo maža. Būdavo: „Tėti, pagliaudyk man riešutukų“, o vyresnieji akis išpučia: „Ką tu pasakei!?“. Tokius žodžius mokėjo, žinojo ir spygliuočius, ir lapuočius. Tik nuėjo į amerikonišką vaikų darželį, po pusmečio ji jau sako „grapes“ [vynuogės], sakau, kokios „grapes“? Lietuviškai, sako, pamiršau. Viskas, tiesiog. Labai greitai persiverčia. Va, dar papasakosiu tokį nutikimą. Pernai važinėjome po Lietuvos dvarus ir nuvažiavome į žemaitukų žirgyną. Sakau, sustokime, pasižiūrėkime. Tokia miela mergina mums labai maloniai viską aprodė ir klausia, gal kumeliukų norime pasižiūrėti, bet reiks kiek toliau paeiti. O mes visą dieną važinėjame, matau, Laura pavargusi: „Mama, nenoriu.“ Sėdame į mašiną ir klausiu: „Nenorėjai kumeliukų pamatyti?“, o ji: „Ką tai reiškia?“ Kaip ji gali nežinoti žodžio „kumeliukas“? O iš kur jai žinoti? Gal ir girdėjo mokykloje, kai mokėsi 4 klasėje, apie tuos kumeliukus ir veršiukus. [Juokiasi.] Dabar įdomu, atvažiuos, paklausiu, ar prisimena.

- Ir tenka tą nežinojimą priimti, ne pats reikalingiausias žodis. Kaip suprantu, jūsų vyriausia dukra grįžo gyventi į Lietuvą?

- Grįžo prieš trejus metus. Mes išvažiavome, kai jai buvo treji, tad ji nieko iš to laiko neatsimena. Tik tiek, kad vasaras leisdavo pas senelius Panevėžyje, sode, taigi grįžo į atostogų kraštą. Bet ją visą laiką traukė Lietuva, sakė: „Mama, aš Amerikoje negyvensiu, aš į Europą.“ Ji pagyveno Danijoje labai trumpai, nepatiko, tada JAV pabaigė magistrą. Tada nusipirko bilietą į Lietuvą, į vieną pusę. Tokia pauzė buvo, kai pasakė, tada supratau, kad ji rimtai apsisprendė grįžti.

- Na, ir pabaigai papasakokite savo istoriją, kaip jūs Amerikoje atsidūrėte?

- Niekada neplanavau važiuoti kažkur gyventi, o apie žaliosios kortelės loteriją man pasakė mama. Ji buvo išvykusi į Ameriką padirbėti. Kartą ji man skambina ir sako: „Žaisk žalią kortą“. „Ką tai reiškia?“ - „Yra tokia loterija.“ Atsimenu, užpildžiau tą anketą ranka, ten rašiau: gimimo data, gimimo vieta, prisimenu, išsiunčiau vieną anketą už save, vieną - už vyrą, ir pamiršome. Laiškas atėjo pas kaimynę. Atėjo kaimynė, atnešė geltoną voką, paėmiau, vokas toks didelis,

angliškai nemoku, skaitau „Congratulation“. Mama skambina, susiskambindavome pirmadieniais, sakau, atėjo laiškas iš Amerikos, o kas ten parašyta? Aš perskaitau, o ji: „Tai sveikinu! Išlošei žalią kortą.“ Tada pradėjome tvarkytis dokumentus, bet taip tempiau gumą, davė kelių mėnesių vizą išvažiavimui iš Lietuvos, tai aš tik mėnesiui likus išskridau. Kažkaip neskubėjau išvykti. Jau 27 metai bus, kai mes išvykome. Vidurys šiais metais. Spalio mėnesį bus pats vidurys, ten pusė ir čia pusė.

Goda Misiūnienė su šeima. Meksikoje prie piramidžių. Asmeninis archyvas

- Kiek vaikų jau turėjote?

- Su vienu vaiku išvykome, tik Rūta gimusi Lietuvoje. Iš pradžių, kai važiavome, tai kaip toje knygoje „Galvojom, kad greit grįšim“. Galvojome: padirbėsime, užsidirbsime ir grįšime. Bet kai pagyveni, pamatai ir supranti, kad vaikams būtų labai sunku paaugusiems grįžti ir pritapti Lietuvoje. Jau kai Tomas gimė, Laura, tikrai galvojome, kad juos išimti iš amerikietiškos mokyklos ir įmesti į Lietuvos aplinką būtų sunku. Nusprendėme, kad kol vaikai mokosi, liksime, o kaip bus toliau, pamatysime. Tas skaičius 27 yra ypatingas, išvažiavau iš Lietuvos būdama 27-erių, dukra grįžo į Lietuvą 27-erių.

- Bet atnešė jums gyvenimas tokių dalykų, kokių turbūt Lietuvoje nebūtumėte patyrusi?

- Tikrai taip, aš pati pasikeičiau kaip žmogus, išmokau toleruoti kitas tautas, rases, lytines pakraipas. O kokios neįkainuojamos patirties gavau dirbdama mokykloje direktore, tiek daug išmokau: būti kantriai, įvertinti situaciją ir nepulti patikėti, kai vienas žmogus sako savo versiją. Tik būtinai išklausiusi kitą gali spręsti problemą. Per šią abiturientų išleistuvių šventę savo kalboje sakiau: „Būdama direktore, aš pabuvau ir psichologe, ir detektyve, ir policininke“, nes tenka vaikų ieškoti ir ant stogo, visi vienodi – bėga iš pamokų. [Juokiasi.] Bet man labai įdomu dirbti, nes manau, kad tai, ką mes darome, yra prasminga ir aš tikrai tuo tikiu.

- Ačiū už šį nuotaikingą interviu! Suprantu tik viena - nesvarbu, kokio dydžio lituanistinė mokykla, bet vienas dalykas yra bendras joms visoms - vadovo energija!

Straipsnių ciklas „Lietuvių kalbos naujovės ir įdomybės“. Straipsnį rėmė Valstybinė lietuvių kalbos komisija.

Jei norėtumėte publikuoti visą straipsnį ar jo dalį, prašom nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.